

Plenul Curții Supreme de Justiție

H O T Ă R Î R E

cu privire la practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal

În legătură cu divergențele apărute în practica aplicării de către instanțele de judecată a prevederilor art. 469-471 CPP, în scopul unificării practicii judiciare la soluționarea chestiunilor de executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal, avînd în vedere prevederile noului Cod de executare al Republicii Moldova, în baza art. 2 lit. e) și art.16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Plenul:

E X P L I C Ă :

1. La soluționarea demersului privind liberarea condiționată înainte de termen în condițiile prevăzute de pct. 1) alin. (1) art. 469 CPP și art. 91 CP, instanța de judecată trebuie să verifice dacă condamnatul a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnat.

Prin **daune** se înțeleg sumele bănești încasate conform sentinței întru recuperarea daunelor materiale, precum și sumele încasate cu titlu de cheltuieli de tratament aplicat în staționar părții vătămate.

Nu se consideră impediment pentru admiterea demersului de liberare condiționată situația cînd condamnatul a fost obligat și nu a recuperat integral cheltuielile judiciare pentru acordarea asistenței juridice, efectuarea expertizelor, plata martorilor, deoarece aceste cheltuieli sînt legate de derularea procesului penal și nu cauzate de fapta infracțională.

Din sensul alin. (6) art. 91 CP se înțelege că, pentru condamnatul minor, condiția de reparare integrală a daunelor cauzate de infracțiune nu este obligatorie, astfel că minorul poate fi liberat condiționat de pedeapsa închisorii indiferent dacă este sau nu reparată dauna.

În cazul în care condamnatul nu a fost încadrat în muncă, inclusiv nu a executat acele munci prevăzute de alin. (1) art. 91 CP, din cauza imposibilității administrației de a-l include pe condamnat în efectuarea lor, aceasta nu poate servi ca temei de refuz ori de amîinare a liberării condamnatului. Refuzul poate avea loc atunci cînd administrația penitenciarului va demonstra că deținutul a refuzat să participe la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție.

În cazul în care, conform sentinței, repararea daunei se efectuează în mod solidar de către mai mulți condamnați, instanțele de judecată nu sînt în drept să schimbe modul de executare, prin încasarea sumei concrete, ca o cotă-parte a condamnatului, care, fiind achitată, să ofere dreptul de aplicare a art.91 CP.

Dispozitivul încheierii instanței de judecată trebuie să conțină indicația concretă privind termenul de pedeapsă de la care condamnatul se liberează condiționat, precum și dispoziția liberării imediate a acestuia din penitenciar.

2. Conform alin. (4) art. 91 și alin.(2) art.92 CP, liberarea condiționată înainte de termen sau înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă se aplică dacă condamnatul a executat efectiv partea prevăzută de lege din termenul de pedeapsă stabilit prin sentință. Sub noțiunea de executare efectivă se înțelege perioada de aflare în închisoare, inclusiv termenul de menținere în arest preventiv a condamnatului. În cazul în care, pe parcursul executării pedepsei, printr-un act de amnistie ori grațiere, condamnatului i s-a redus o parte din pedeapsă, termenul redus se consideră ca termen de pedeapsă executată efectiv și se include în termenul care oferă dreptul la liberare condiționată înainte de termen.

Potrivit art. 257 și 285 CE, în termenul de pedeapsă a închisorii executat efectiv se include și termenul calculat în rezultatul compensării privilegiate a zilelor de muncă, calcul efectuat lunar și aprobat prin ordin de șeful penitenciarului. Modul de calculare este reglementat de „Instrucțiunea cu privire la procedura compensării privilegiate a zilelor de muncă din contul duratei pedepsei” (M.O. nr.127-130 din 17.08.2007).

3. Conform alin. (1) art. 91 CP, liberarea condiționată înainte de termen poate fi aplicată dacă instanța de judecată va considera posibilă corectarea condamnatului fără executarea deplină a pedepsei. O atare concluzie urmează a fi trasă în baza studierii depline și obiective a datelor referitoare la persoana condamnatului, la comportamentul lui pe tot parcursul perioadei de executare a pedepsei cu închisoare, inclusiv dacă s-a aflat și în alte penitenciare, la respectarea regimului de executare, participarea la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție, la relațiile cu alți condamnați, cu familia, la participarea la măsurile cultural-educative, la prezența sancțiunilor disciplinare valabile la momentul soluționării demersului.

4. În scopul asigurării corectării efective a condamnatului și controlului comportamentului lui după liberarea condiționată, se recomandă instanțelor de judecată să aplice prevederea alin. (2) art. 91 CP referitor la stabilirea unor obligațiuni stipulate în art. 90 alin. (6) CP.

În cazul admiterii demersului și dispunerii liberării condiționate a condamnatului înainte de termen, instanța de judecată trebuie să explice acestuia prevederile alin. (8) art. 91 CP și consecințele ce survin în cazul încălcării lor, despre care fapt se va face mențiune în procesul-verbal al ședinței de judecată, cu confirmarea sub semnătură despre aceasta de către condamnat.

Totodată, în temeiul art. 288 alin. (2) Cod de Executare, instanța îl obligă sub semnătură pe condamnat să se prezinte, în termen de 5 zile, la oficiul de executare din raza unde va domicilia. O copie a obligațiunii, împreună cu hotărârea

de liberare condiționată, se va expedia oficiului de executare în a cărui rază teritorială își are domiciliul condamnatul.

5. Avînd în vedere că pedeapsa închisorii se stabilește numai persoanelor fizice, prevederile art. 91 CP nu sînt aplicabile în cazul în care calitatea de condamnat o deține o persoană juridică.

6. La soluționarea chestiunii prevăzute de pct. 2) alin. (1) art. 469 CPP și art. 92 CP, instanța de judecată va ține seama de faptul că înlocuirea pedepsei închisorii cu o altă pedeapsă mai blîndă poate avea loc numai în privința condamnaților ce execută pedeapsa pentru săvîrșirea unor infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, indiferent dacă este sau nu reparată dauna cauzată prin infracțiune.

Ca pedeapsă mai blîndă în raport cu închisoarea în sensul legii se înțeleg alte categorii de pedepse principale enumerate în alin. (1) art. 62 CP.

Înlocuirea pedepsei închisorii cu o pedeapsă mai blîndă nu poate fi aplicată persoanei condamnate pentru concurs de infracțiuni, dintre care una (sau mai multe) se consideră grave, deosebit de grave ori excepțional de grave.

Această regulă se referă și la persoana condamnată prin cumul de sentințe, chiar dacă termenul pedepsei închisorii stabilit definitiv nu depășește 5 ani.

În cazul în care pentru concurs de infracțiuni sau cumul de sentințe s-a stabilit o pedeapsă ce depășește 5 ani de închisoare pentru infracțiuni ușoare ori mai puțin grave, înlocuirea pedepsei închisorii cu una mai blîndă poate avea loc.

7. În cazul înlocuirii pedepsei închisorii (exclusiv numai a acestei pedepse) cu muncă neremunerată în folosul comunității ori cu amendă, instanța pune în discuție una din aceste pedepse mai blînde, avînd în vedere acordul condamnatului, opinie care are importanță la admiterea ori respingerea demersului respectiv, ținîndu-se seama de faptul că condamnatul a demonstrat un comportament pozitiv pe parcursul executării efective a nu mai puțin de 1/3 din termen.

Dacă instanța de judecată va conchide că, de exemplu, pedeapsa închisorii se înlocuiește cu amendă, pe care condamnatul o acceptă și are posibilitate să o achite, eliberarea lui din penitenciar urmează să fie condiționată de achitarea sumei stabilite de instanță.

În cazul în care condamnatul, căruia i s-a înlocuit pedeapsa închisorii cu una mai blîndă, se va eschiva de la executarea acestei pedepse stabilite, vor deveni aplicabile prevederile art.64 alin.(5), (7), art.67 alin.(3) CP, după caz.

8. La soluționarea chestiunilor de liberare de la executarea pedepsei a persoanelor bolnave de o boală psihică, de care s-au îmbolnăvit pe parcursul executării pedepsei, conform alin. (1) art. 95 CP, se are în vedere o boală psihică care îl lipsește pe condamnat de posibilitatea de a-și da seama de acțiunile sale sau de a le dirija. În acest sens, judecata trebuie să solicite ca rapoartele comisiei medicale, comisie aprobată prin ordinul Ministrului Justiției, să specifice că

condamnatul este bolnav de o boală psihică, și nu de o tulburare psihică temporară, ori suferă de o altă stare patologică, ce împiedică executarea pedepsei.

În temeiul art. 471 alin. (5) CPP, instanța dispune efectuarea expertizei psihiatrice privind posibilitatea aplicării în privința condamnatului a măsurilor de constrângere cu caracter medical.

Din sensul alin. (1) art. 95 Cod penal rezultă că, în caz de constatare că condamnatul s-a îmbolnăvit de o boală psihică care îl lipsește de posibilitatea de a-și da seama de acțiunile sale sau de a le dirija, instanța este obligată să-l libereze de executarea pedepsei.

9. În cazul examinării demersului de liberare de la executarea pedepsei conform alin. (2) art. 95 CP, instanța de judecată trebuie să verifice dacă boala gravă se află în Lista bolilor care constituie temei de liberare a condamnaților de pedeapsă aprobată prin ordinul Ministrului Sănătății și ordinul Ministrului Justiției al RM.

Soluționarea chestiunii se efectuează în baza raportului expertizei medico-legale numite de instanță, care să ofere răspunsul dacă boala este gravă, când persoana s-a îmbolnăvit de această boală, dacă boala împiedică sau nu executarea în continuare a pedepsei de către condamnat.

În cazul constatării îmbolnăvirii condamnatului de o boală gravă, liberarea acestuia de la executarea pedepsei nu este obligatorie. La adoptarea soluției de liberare de la executarea pedepsei, instanța va ține seama de gravitatea infracțiunii săvârșite, personalitatea condamnatului și alte circumstanțe (termenul pedepsei ispășite, comportamentul lui în penitenciar, este sau nu violator fraudulos al regimului de detenție și demonstrează că se corectează sau nu etc.).

În cazul în care condamnatul, în privința căruia s-au aplicat măsuri de constrângere cu caracter medical, s-a însănătoșit, instanța de judecată care le-a aplicat în baza avizului instituției medicale va dispune încetarea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical și, în temeiul alin. (4) art. 95 CP, dacă nu au expirat termenele prescripției, va hotărî reluarea executării pedepsei de către condamnat. Asemenea soluție, după caz, poate fi adoptată și în privința condamnatului liberat pe motiv de boală gravă, care, la fel, s-a însănătoșit.

Conform art. 471 alin. (1) CPP și art. 291 CE, chestiunea de liberare de pedeapsă pe motiv de boală se examinează în baza demersului unui organ competent sau al instituției penitenciare, iar în caz de refuz al administrației organului sau instituției penitenciare de declarare a unui asemenea demers – și la cererea condamnatului.

10. La soluționarea chestiunii de amânare a executării pedepsei referitor la persoanele enumerate în alin. (1) art. 96 CP, instanța trebuie să țină seama că, în afară de criteriile prevăzute în lege, admiterea demersului depinde de comportamentul condamnatei pe parcursul executării pedepsei, de durata termenului executat, de datele care confirmă prezența condițiilor de creștere și educare normală a copilului, precum și de faptul dacă condamnată a pășit pe calea

corijării, iar după eliberare va demonstra un comportament și o ținută morală adecvate.

Amânarea executării pedepsei persoanelor menționate la alin. (1) art. 96 Cod penal poate fi dispusă nu doar persoanelor condamnate la închisoare pînă la 5 ani, dar și celor condamnate la muncă neremunerată în folosul comunității sau la amendă.

În cazurile prevăzute de alin. (3) art. 96 CP, instanțele de judecată vor ține seama de faptul că liberarea condamnatei de executarea părții neexecutate de pedeapsă este posibilă dacă cu certitudine se constată că condamnată s-a corectat și nu sînt temeuri că ea va săvîrși alte infracțiuni. În cazul în care din comportamentul condamnatei nu se poate trage o asemenea concluzie certă, partea neexecutată de pedeapsă poate fi înlocuită cu o pedeapsă mai blîndă, iar dacă pe parcurs condamnată a comis încălcări urmate de sancționări disciplinare sau administrative, instanța trimite condamnată în instituția corespunzătoare pentru executarea părții rămase de pedeapsă.

În cazul adoptării ultimei soluții, în dispozitivul încheierii trebuie să se arate în baza cărei sentințe condamnată urmează să execute pedeapsa, termenul rămas, tipul penitenciarului, măsura preventivă și data de la care se va calcula termenul de pedeapsă.

În același mod se vor soluționa cazurile prevăzute de alin. (3) lit. a), b), c) art. 96 CP în situația în care copilul a murit pînă a atinge vîrsta de 8 ani ori condamnată a întrerupt (voluntar sau involuntar) cursul sarcinii.

Prin infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave se au în vedere nu numai infracțiunile prevăzute de Capitolul II din Codul penal (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei), ci și cele care, după componență, sînt infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave săvîrșite împotriva persoanei (art. 165, 172, 175, 188, 189, 342, 349-350 ș.a.).

11. Reabilitarea judecătorească poate avea loc numai în cazul în care condamnatul corespunde tuturor cerințelor prevăzute de art. 112 alin. (1) pct. a), b), c), d), e) CP. Neîndeplinirea măcar a uneia dintre aceste cerințe exclude admiterea cererii de reabilitare.

În sensul comportării ireproșabile urmează a se înțelege că persoana condamnată pe parcursul a cel puțin jumătate din termenele reglementate de alin. (1) și (2) art. 111 CP a demonstrat un asemenea comportament în familie, la locul de muncă, în societate și în alte împrejurări unde ea s-a aflat.

Nu poate fi reabilitat condamnatul care în termenul prevăzut la lit. b) alin. (1) art. 112 CP a comis contravenții ori a săvîrșit infracțiuni, în privința cărora s-a aplicat un act de amnistie ori prevederile legale de încetare a urmăririi penale sau scoatere de sub urmărire penală pe temei de nereabilitare, deoarece se consideră că nu a demonstrat un comportament ireproșabil.

Instanțele de judecată vor ține seama că la reabilitarea judecătorească nu se rezolvă chestiunea de reintegrare în funcția din care condamnatul a fost eliberat, sau de restabilire a gradului militar, a titlului special, a gradului de calificare ori a distincțiilor de stat.

La cererea privind reabilitarea judecătorească trebuie să se anexeze:

- copia (dispozitivul) hotărârii de condamnare;
- certificatul privind executarea pedepsei sau de liberare de la executarea pedepsei sau date ce confirmă aceste împrejurări;
- cazierul judiciar prin care se confirmă că nu a comis o nouă infracțiune;
- caracteristica de la locul de trai și de muncă;
- ancheta socială întocmită de consilierul de probațiune;
- date ce confirmă restituirea daunei conform hotărârii judecătorești de condamnare.

În cazul prevăzut de art. 112 alin. (4) CP, anularea reabilitării judecătorești în legătură cu descoperirea altor condamnări ale persoanei, ce nu au fost cunoscute la momentul soluționării cererii, se rezolvă în ordinea procedurii de revizuire a procesului penal.

12. Chestiunea de schimbare a categoriei penitenciarului în raport cu prevederea art. 72 alin. (7) CP se referă doar la condamnații care execută pedeapsa închisorii în penitenciar pentru minori și au atins majoratul.

În conformitate cu art. 274 Cod de executare și pct. 193 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, instanța de judecată, în baza demersului administrației penitenciarului și avizului comisiei penitenciarului, decide executarea mai departe a pedepsei de către condamnat în penitenciar de tip semiînchis sau lăsarea lui în același penitenciar pentru minori.

Transferarea celorlalți condamnați dintr-un tip de penitenciar într-un alt tip nu este prevăzută de legislația în vigoare.

Chestiunea prevăzută de art.217 alin. (2) Cod de executare (transferul condamnatului pentru efectuarea actelor procedurale în cadrul altui dosar penal) se examinează, în baza demersului procurorului care conduce urmărirea penală, de către judecătorul de instrucție al instanței de judecată din raza de activitate a penitenciarului în care este deținut condamnatul, conform prevederilor art.469 alin.(1) pct.18, art.470-471 CPP.

Transferul poate avea loc pe o anumită perioadă, dar care nu va depăși termenul ținării în stare de arest, prevăzut de art.186 CPP, termen care se include în pedeapsa stabilită condamnatului. În acest caz, stabilirea unei măsuri preventive nu este necesară, deoarece persoanei i se menține statutul de condamnat. Condamnatul urmează a fi transferat în izolatorul de urmărire penală din cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare.

13. Soluționînd demersul de înlocuire a pedepsei amenzii cu închisoare, conform pct. 7) alin. (1) art. 469 CPP, instanța de judecată va ține seama de faptul că eschivare cu rea-voință a condamnatului de la achitarea amenzii stabilite se consideră atunci cînd condamnatul, în termen de 30 de zile de la rămînerea definitivă a sentinței și ulterior în termenul acordat de oficiul de executare, nu a achitat benevol amenda, deși conform stării materiale și familiale avea posibilitatea să o achite. Categoria penitenciarului se stabilește de tip semiînchis.

Înlocuirea sumei neachitate a amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității (art. 64 alin. (7) CP) poate avea loc în privința altor persoane decât cele enumerate în alin. (4) art. 67 CP și în cazul când condamnatul nu se eschivează cu rea-voință să plătească amenda, ci din punct de vedere al situației materiale și a măsurilor întreprinse nu este în stare să o plătească.

Deosebirea dintre eschivarea cu rea-voință a condamnatului de la achitarea amenzii stabilite și imposibilitatea lui să o plătească trebuie să se facă ținând seama de vârsta condamnatului (condamnatei), de starea socială și materială, de posibilitatea de a vinde anumite bunuri ori de a lua un împrumut, precum și alte circumstanțe, care, în ansamblu, fac dovadă că acesta nu este în stare să achite amenda.

Înlocuirea amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității poate avea loc numai în cazul în care condamnatul este de acord cu îndeplinirea acestei munci și suma neachitată poate fi compensată prin această muncă pe un termen de până la 240 de ore.

14. Soluționând demersul de înlocuire a muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoare, conform pct. 8) alin.(1) art. 469 CPP, instanța de judecată va ține seama de faptul că prin eschivare cu rea-voință a condamnatului de la muncă neremunerată în folosul comunității se înțelege săvârșirea de către acesta a unei noi încălcări a obligațiilor condamnatului stipulate în art. 191 Cod de executare și pct. 29 din Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, după ce acesta a fost preîntâmpinat de două ori (prima dată oral și a doua în scris) despre consecințele de neîndeplinire a condițiilor și modului de ispășire a pedepsei.

15. Conform alin. (9) art. 90 CP, anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și trimiterea condamnatului pentru executarea pedepsei aplicate poate avea loc în cazul încălcării în mod sistematic a obligațiilor stabilite ori a ordinii publice în legătură cu care condamnatul a fost supus răspunderii administrative.

Prin încălcare sistematică a obligațiilor stabilite se înțelege o nouă neîndeplinire intenționată a unei obligațiuni ori încălcarea acesteia, săvârșită după preîntâmpinarea în scris de către reprezentantul oficiului de executare, făcută condamnatului pentru a respecta regulile de executare a pedepsei, ori situația în care condamnatul s-a ascuns de controlul reprezentantului oficiului de executare a pedepsei și nu este posibil de a stabili locul lui de aflare.

Prin încălcare sistematică a ordinii publice se înțelege săvârșirea pe parcurs de un an de către condamnat a două și mai multe contravenții prevăzute de Capitolul 13 CCA.

16. Trimiterea condamnatului, liberat condiționat înainte de termen (alin.(8) art.91 CP), pentru executarea termenului de pedeapsă neispășit poate avea loc în cazul unei încălcări a ordinii publice în cazul săvârșirii contravenției prevăzute de Capitolul 13 CCA ori al neexecutării intenționate a uneia din

obligățiile stabilite de instanța de judecată la aplicarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen.

Nu pot fi reținute ca valabile sancțiunile administrative stinse ori ridicate în modul prevăzut de lege.

17. Chestiunea prevăzută de art. 469 alin. (1) pct. 11 CPP este prezentă atunci când, la faza de executare, în privința unuia și aceluiași condamnat au parvenit spre executare două și mai multe sentințe definitive neexecutate.

În acest caz, instanța de judecată va soluționa chestiunea în conformitate cu prevederile art. 84 CP, dacă este cazul concursului de infracțiuni, ori ale art. 85 CP, în cazul cumulului de sentințe. Totodată, se va ține seama ca, în rezultatul cumulării pedepselor, să nu se depășească prevederile art. 70 alin. (3) CP. Instanța urmează să decidă nu numai în privința pedepsei principale, ci și în privința celei complementare.

Rezolvarea acestor chestiuni sînt în drept să o inițieze procurorul, condamnatul sau reprezentantul legal ori apărătorul lui, sau organul care pune în executare sentința, la instanța care a adoptat ultima sentință ori la instanța de judecată în raza organului care pune în executare sentința.

La demers trebuie să fie anexate copiile sentințelor, care să conțină date că acestea sînt definitive, iar dacă s-au examinat în ordinea căilor de atac – și rezultatul acestor examinări, date, după caz, despre termenele de pedeapsă deja executate în baza vreuneia din sentințe.

Încheierea instanței de judecată trebuie să cuprindă esența demersului, poziția părților în ședința de judecată, dispozitivele sentințelor puse în executare, modul de soluționare a chestiunii apărute cu referire la prevederile art. 84 sau 85 CP, după caz, opinia instanței referitor la care principiu se aplică – absorbirea sau adăugarea totală ori parțială a pedepselor stabilite, termenul definitiv stabilit și tipul penitenciarului unde condamnatul va ispăși pedeapsa, dispoziția de includere în termen a pedepsei deja executate.

18. Instanțele de judecată vor ține seama de faptul că chestiunile prevăzute de pct. 13) art. 469 CPP se referă numai la cazurile de prelungire, schimbare ori încetare a măsurilor de constrîngere cu caracter medical deja aplicate de instanța de judecată persoanelor care au săvîrșit fapte social periculoase, prevăzute de Codul penal.

Specificarea se impune avînd în vedere că examenul psihiatric cu spitalizarea persoanei într-o instituție psihiatrică fără consimțămîntul acesteia poate avea loc și în baza prevederilor Capitolelor XXIX-XXX din Codul de procedură civilă și Legii privind sănătatea mentală nr. 1402-XIII din 16.12.1997.

19. Prolungirea, schimbarea ori încetarea (revocarea) măsurilor de constrîngere cu caracter medical se examinează conform art. 470-471 CPP, ținînd seama de prevederile art. 101 alin. (2)-(4) CP și art. 501 CPP, la propunerea (demersul) medicului-șef al instituției medicale psihiatrice unde se deține alienatul, în baza avizului unei comisii medicale, de către judecătorul de instrucție al

judecătorei din raza instituției psihiatrice, cu prezența obligatorie a reprezentantului comisiei, în lipsa alienatului, dar cu asigurarea participării apărătorului.

În cazul în care cererile de prelungire, schimbare ori încetare a măsurilor de constrângere cu caracter medical s-au inițiat de persoanele indicate la alin. (4) art. 501 CPP, acestea urmează a fi citate, comunicându-li-se data și timpul examinării demersului, însă prezența lor în ședință nu este obligatorie.

La admiterea demersului de prelungire a aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical, instanța în încheiere nu trebuie să arate durata termenului de aplicare a acestei măsuri.

20. Conform art. 20 alin. (2) și art. 22 alin. (4) din Legea privind sănătatea mentală psihiatrică, stabilirea diagnosticului afecțiunii psihice, concluzia privitor la necesitatea prelungirii, schimbării, încetării aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical cu întocmirea avizelor în această problemă constituie dreptul exclusiv al medicului psihiatru sau al comisiei de medici psihiatri.

La examinarea propunerilor, demersurilor, instanța de judecată trebuie să verifice ca avizul comisiei să conțină o argumentare în sens că, conform examenului psihiatric, s-au constatat ori nu la bolnav tulburări psihice grave care condiționează :

- a) pericolul nemijlocit pentru sine sau pentru cei din jur;
- b) prejudiciul grav sănătății sale dacă nu i se va acorda asistență psihiatrică; și datele examenului psihiatric privind sănătatea mentală a persoanei examinate, conform documentației medicale a acestuia.

Verificând temeinicia avizului respectiv al comisiei medicale în caz că acesta nu este suficient de clar sau complet sau trezește anumite îndoieli, instanța de judecată este în drept să dispună examinarea repetată a alienatului de către o altă comisie de medici psihiatri, motivându-și concluzia, ca în final să se pronunțe concret numai asupra esenței demersului înaintat.

21. La soluționarea chestiunii de încetare a aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical se va ține seama de faptul că încetarea poate avea loc atunci când alienatul s-a însănătoșit sau a survenit o ameliorare considerabilă și stabilă a stării psihice a bolnavului, concluzii care trebuie să se conțină în avizul comisiei medicale, avându-se în vedere că s-a constatat lipsa circumstanțelor enumerate în alin. (4) art. 22 din Legea privind sănătatea mentală. Totodată, avizul trebuie să conțină recomandarea că în continuare asistența psihiatrică bolnavului se va acorda sub formă consultativă la locul domiciliului acestuia. Concluzia respectivă urmează a fi trasă și de instanța de judecată și invocată în dispozitivul încheierii, care, la rîndul său, se va trimite instituției medicale din raza localității unde este domiciliul bolnavului.

22. Conform art. 308 Cod de executare, hotărîrea de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical se trimite organului afacerilor interne în a cărui rază teritorială se află domiciliul persoanei supuse tratamentului medical forțat,

sau, după caz, administrației penitenciarului care asigură escortarea persoanei la instituția psihiatrică specializată a Ministerului Sănătății. Organul afacerilor interne sau, după caz, administrația locului de deținere, în cel mult 3 zile de la primirea hotărârii, comunică instanței de judecată despre internarea persoanei în instituția psihiatrică sau despre imposibilitatea internării.

Ținând seama de prevederile art. 101 alin.(3) Cod penal, art. 501 alin. (1) Cod de procedură penală, art. 308 alin. (5) Cod de executare, instanța este obligată periodic, o dată la 6 luni, să verifice necesitatea continuării aplicării tratamentului medical forțat, deschide, conform Instrucțiunii “Cu privire la ținerea lucrărilor de secretariat în judecătorii și curțile de apel”, o procedură separată în care ulterior se va reflecta mersul verificărilor și examinării propunerilor (demersurilor) medicului-șef al instituției psihiatrice privind prelungirea, schimbarea ori încetarea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical.

23. Cetățenii Republicii Moldova, în privința cărora s-au aplicat măsuri de constrângere cu caracter medical pe teritoriul altor state, pot fi preluați pentru continuarea tratamentului în instituțiile psihiatrice ale Republicii Moldova conform Convenției cu privire la transmiterea persoanelor suferinde de boli psihice pentru tratament forțat din 1997, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.1190 din 04.07.2002 (Tratate internaționale, v.25, pag. 205).

Având în vedere că în acest caz apare chestiunea de executare a hotărârii judecătorești a altui stat, instituțiile psihiatrice și instanțele de judecată vor ține seama de faptul că transmiterea persoanei se va efectua după rezolvarea în ordinea prevăzută de art. 558-559 CPP a chestiunii de recunoaștere a hotărârii penale a unei instanțe străine.

24. Demersul medicului-șef privind prelungirea, schimbarea ori încetarea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical trebuie să conțină:

1) denumirea instanței la care se depune propunerea, numele, prenumele, funcția persoanei care o depune și esența acesteia;

2) denumirea instanței de judecată care a adoptat hotărârea de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, data, în privința cărei persoane, fapta prejudiciabilă constatată ca săvârșită de alienatul mintal;

3) date privind primirea alienatului în instituția psihiatrică, diagnoza medicală, timpul aplicării tratamentului forțat și comportamentul alienatului pe parcurs;

4) conținutul avizului comisiei medicale cu reflectarea mersului tratamentului;

5) propunerea referitor la soluția care urmează a fi adoptată, cu invocarea normelor penale și de procedură penală în baza cărora se face propunerea (demersul).

La demers se anexează:

- avizul comisiei medicale;

- copia (după caz) a actului de identitate a alienatului;

- copia cererii (sau cererea) persoanelor indicate în alin. (4) art. 501 CPP dacă prezentarea s-a inițiat de una dintre acestea.

După caz, instanța de judecată este în drept să solicite pentru examinare fișa medicală a alienatului deținut în instituția psihiatrică.

25. Soluționarea chestiunii de liberare de pedeapsă sau de ușurare a acesteia în temeiul unei legi care are efect retroactiv (pct. 14) art. 469 CPP) poate avea loc atunci când sînt aplicabile prevederile art. 10 CP, dacă nu este necesară recalificarea acțiunilor condamnatului de către instanța de judecată din raza de activitate a organului sau instituției care execută pedeapsa. Ulterior, copia încheierii rămase definitive, se va trimite organului (penitenciarului) unde condamnatul își execută pedeapsa și instanței de judecată care a judecat cauza ca prima instanță, pentru anexarea încheierii la dosarul penal.

26. Liberarea de la executarea pedepsei în legătură cu expirarea termenelor de prescripție poate avea loc numai în cazul scurgerii termenelor de punere în executare a sentinței de condamnare conform art. 97 alin. (1) CP.

Termenul prescripției se calculează în ani, începînd cu ziua rămînerii definitive a sentinței de condamnare, conform prevederilor art. 466 alin. (1)-(2) CPP.

Calcularea anilor se începe cu ora 00 și 00 minute a următoarei zile de cînd sentința a devenit definitivă și se încheie la ora 24.00 a ultimei zile a anului în care prescripția expiră.

Exemplu: persoana a fost condamnată în baza art. 186 alin. (2) CP la 3 ani închisoare, sentința devenind definitivă la 14.05.2007. Termenul de prescripție este de 6 ani și se calculează începînd cu ora 00 și 00 min. a zilei de 15.05.2007 și se încheie la ora 24.00 a zilei de 14.05.2013.

27. Atunci cînd termenul de prescripție s-a scurs, condamnatul se liberează de la executarea atît a pedepsei principale, cît și a celei complementare.

În cazul în care persoana este condamnată pentru concurs de infracțiuni care sînt clasificate în una și aceeași categorie, termenul de prescripție se calculează acela care este prevăzut pentru categoria respectivă de infracțiuni, deși termenul de pedeapsă stabilit definitiv poate fi temei de clasificare la un grad mai înalt.

În cazul condamnării persoanei pentru concurs de infracțiuni clasificate conform art. 16 CP în mod diferit, termenul prescripției se va calcula avînd în vedere termenul prescripției prevăzut pentru infracțiunea care se clasifică ca fiind mai gravă.

28. Întreruperea curgerii prescripției din motiv că condamnatul se sustrage (eschivează) de la executarea pedepsei există atunci cînd acesta prin acțiuni intenționate se ascunde de organele ce pun în executare sentința, evadează ori părăsește locul (instituția) unde execută pedeapsa, schimbă domiciliul fără a înștiința organul de executare, falsifică și folosește documente de identitate false,

se deghizează prezentându-se drept o altă persoană, ascunde ori comercializează averea pentru a nu achita amenda etc.

În cazul săvârșirii unei noi infracțiuni, curgerea prescripției se calculează din ziua săvârșirii acesteia și nu de când a fost descoperită ori înregistrată.

29. Prescripția nu se extinde asupra măsurii de siguranță – confiscarea bunurilor dispuse prin sentință în temeiul art. 106 CP.

30. Conform pct. 17) alin. (1) art. 469 CPP pot fi explicate suspiciunile sau neclaritățile apărute în legătură cu:

a) aplicarea actului de amnistie, dacă amnistia este obligatorie și instanța judecătorească la pronunțarea sentinței nu a pus în discuție această chestiune;

b) anularea măsurii preventive în cazul în care, la achitarea inculpatului sau la condamnarea lui cu liberarea de la executarea pedepsei, în sentința instanței nu a fost indicată anularea acestei măsuri;

c) anularea măsurii de asigurare a acțiunii civile sau confiscarea averii, dacă, în cazul pronunțării sentinței de achitare sau de refuz a acțiunii civile, sau de neaplicare a confiscării prin sentință, asemenea măsuri nu au fost casate;

d) soarta corpurilor delictive, dacă nu a fost soluționată în sentință de către instanța de judecată;

e) stabilirea volumului și repartizarea cheltuielilor de judecată, dacă aceste chestiuni nu au fost soluționate în sentința instanței de judecată;

f) achitarea remunerării apărătorului, care a participat la proces pe marginea unui dosar și a fost numit de către instanța de judecată, dacă această problemă nu a fost soluționată concomitent cu pronunțarea sentinței;

g) soarta copiilor condamnatului, care au rămas fără supraveghere, transmiterea lor pentru îngrijire rudelor și altor persoane sau instituțiilor în cazul în care instanța de judecată din greșeală nu a hotărât aceste chestiuni când a pronunțat sentința;

i) eliberarea bunurilor de sub sechestru, în cazurile în care sechestrului au fost supuse bunuri în privința cărora, prin lege, nu se permite urmărirea;

j) stabilirea categoriei penitenciarului pentru persoanele condamnate la închisoare, dacă în sentință aceasta nu este stabilită. Dacă există asemenea temeieri, instanța poate în modul susmenționat să stabilească categoria penitenciarului cu regimul mai blând, dar nu poate stabili cu regim mai aspru;

k) precizarea funcției sau genului de activitate, dacă în sentința instanței la stabilirea pedepsei a fost aplicată lipsirea de drepturile de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, stabilirea incorectă a funcției sau felului de activitate;

l) computarea pedepsei amenzii cu perioada arestului preventiv în care persoana s-a deținut pînă la pronunțarea sentinței (art. 88 alin. (5) CP);

m) înlăturarea greșelilor comise în sentință la înscrierea datelor biografice ale condamnatului, a greșelilor evidente în scris și a greșelilor aritmetice.

După caz, la soluționarea neclarităților apărute, instanța își va motiva soluția, avînd în vedere prevederile art. 248-250 CPP.

Aceste chestiuni le va soluționa instanța care a adoptat hotărîrea rămasă definitivă.

31. În art. 470-471 CPP este reglementată competența instanțelor care sînt în drept să soluționeze chestiunile privind executarea hotărîrilor judecătorești în domeniul penal.

Temei de soluționare a acestor chestiuni este, de regulă, demersul organului care pune în executare sau ține controlul executării hotărîrii judecătorești.

În chestiunile prevăzute de pct. 3), 5)-7), 11), 12), 14)-18) alin. (1) art. 469 CPP, temei de examinare poate servi și cererea condamnatului, a reprezentantului lui legal ori a apărătorului. La cererea acestor persoane, pot fi soluționate și chestiunile prevăzute de pct. 1), 2) alin. (1) art. 469 CPP, însă numai în cazul cînd administrația organului ce execută sentința a refuzat în scris admiterea unei asemenea cereri.

32. Judecarea cauzei în baza cererii sau a demersului începe cu anunțarea completului de judecată, cu explicarea dreptului de recuzare, de a face demersuri privind colectarea unor date necesare soluționării chestiunii, apoi verificarea chestiunii dacă se susține sau nu demersul sau cererea, după care se raportează demersul (cererea) de către reprezentantul organului sau persoana care l-a depus, se ascultă explicațiile persoanelor prezente la ședință, se cercetează materialele prezentate, esența căroră, dacă nu sînt copii în dosar, se include în procesul-verbal, se ascultă opinia procurorului și avocatului, dacă aceștia asistă la ședință.

33. Conform alin. (3) art. 471 CPP, la soluționarea chestiunilor prevăzute de art. 469 alin. (1) pct. 1), 2), 4)-9), 11), 14)-17) CPP, participarea condamnatului în ședința de judecată este obligatorie. Judecarea chestiunii în lipsa acestuia poate avea loc numai atunci cînd instanței i-au fost prezentate date că acesta se ascunde ori se eschivează de a se prezenta în instanță. În asemenea cazuri, apărarea intereselor condamnatului o va efectua un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

Participarea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat se va asigura și în cazul examinării chestiunilor cînd condamnatul este minor, cînd condamnatul are anumite defecte fizice ori psihice, care îl împiedică să-și exercite de sine stătător dreptul la apărare, sau nu posedă limba în care se desfășoară procesul, precum și în alte cazuri cînd instanța va considera că interesele justiției cer această participare, dacă avocatul nu a fost ales de condamnat.

La soluționarea chestiunii prevăzute de alin. (2) art. 469 CPP privind acțiunea civilă, în ședință se citează reclamantul și pîrîtul.

La soluționarea chestiunilor prevăzute de art. 469 alin. (1) pct. 3) și 13) CPP este obligatorie participarea reprezentantului comisiei medicale care a dat concluzia respectivă.

34. Legea nu stabilește un termen concret de soluționare a demersului, însă, în conformitate cu art. 20 CPP, acesta trebuie în fiecare caz să fie rezonabil. În

dependență de caz, instanța este în drept să întrerupă judecarea chestiunii și să oblige partea interesată să prezinte materiale suplimentare. În caz de necesitate, instanța este în drept să ordone efectuarea expertizei.

35. Desfășurarea procedurii de judecare a chestiunilor prevăzute de art. 469 Cod de procedură penală se consemnează în procesul-verbal, întocmit de greșier, cu respectarea prevederilor art. 336 CPP.

36. Soluționarea chestiunii în cauză se finalizează cu adoptarea încheierii care cuprinde partea introductivă, partea descriptivă și dispozitivul.

În partea descriptivă se face aprecierea documentelor prezentate, motivarea concluziilor trase de instanța de judecată referitor la admiterea ori respingerea demersului (cererii), invocarea normei materiale penale în baza căreia se soluționează demersul și norma procesuală penală care reglementează chestiunea abordată.

Dispozitivul încheierii trebuie să cuprindă soluția adoptată, expusă clar și desfășurat, încât să nu trezească neclarități la executare.

O copie a încheierii urmează în mod obligatoriu să se trimită organului care execută hotărârea judecătorească, precum și instanței de judecată care a judecat cauza în primă instanță, pentru a se anexa la dosarul în cauză. La cerere, câte o copie se înmânează și părților procesului judiciar.

**Vicepreședintele
Curții Supreme de Justiție**

Nina Cernat

**Chișinău,
14 noiembrie 2008
nr.6**